

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες που αναφέρονται στα φύλλα εργασίας υπάρχουν στην Ενότητα του εκπαιδευτικού υλικού.

Εισαγωγικά

Ο **Αντρέας Καρκαβίτσας** έτρεφε μεγάλη αγάπη για τις ελληνικές παραδόσεις και τους λαϊκούς μύθους, για τα ταξίδια στην ελληνική επαρχία αλλά και στη θάλασσα, για τους ναυτικούς αλλά και για τους ανθρώπους της επαρχίας και εκείνους που ζουν στις απόκεντρες γειτονιές των πόλεων. Έδειχνε κριτική και σατιρική διάθεση για τα τρωτά της εποχής, υπήρξε υποστηρικτής μιας δημοτικής γλώσσας χωρίς ακρότητες, πίστεψε στην ηθοπλαστική και διδακτική δύναμη της λογοτεχνίας, αφοσιωμένος στα οράματα της Τέχνης και της Πατρίδας. Αντιφατικός, μελαγχολικός, μονήρης, ενίοτε προκλητικός και πείσμων άφησε με τα κείμενά του ένα ισχυρό αποτύπωμα και απασχόλησε διαχρονικά και με διαφορετικές θεωρητικές εστιάσεις την κριτική.

Τα **Λόγια της πλώρης** είναι η πιο γνωστή συλλογή διηγημάτων του. Σε αυτές τις ιστορίες πρωταγωνιστούν δοξασίες και θρύλοι της θάλασσας, η ζωή των ναυτικών με τις δυσκολίες αλλά και τη γοητεία της, το αίσθημα της ελευθερίας που προσφέρουν τα συνεχή ταξίδια.

Στο βιβλίο συμπεριλαμβάνονται 20 διηγήματα τα οποία θα μπορούσαμε να τα διακρίνουμε για μεθοδολογικούς λόγους (και χωρίς η διάκριση αυτή να είναι μοναδική ή απόλυτη) σε τρεις κατηγορίες: αυτά που αποτελούν αναδιηγήσεις λαϊκών μύθων, και δοξασιών, αυτά που εμφανίζονται ως προσωπικές πρωτοπρόσωπες διηγήσεις και αυτά που παρουσιάζονται ως τριτοπρόσωπες αφηγήσεις ενός δυνάμει ενδοδιηγητικού αφηγητή. Στην αξιοποίηση του υλικού που στηρίζεται στα αρχαιακά μας τεκμήρια χρησιμοποιήσαμε έξι διηγήματα από όλες τις κατηγορίες (δύο από την κάθε κατηγορία) αλλά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αντιστοίχως και άλλα διηγήματα.

A. Πριν την ανάγνωση: Παρουσιάζεται στους/στις μαθητές/τριες το πρόγραμμα

- Ανακοίνωση του τίτλου. Διερεύνηση του ορίζοντα προσδοκιών των μαθητών/τριών:
- Ακούγοντας τον τίτλο, με τι περιμένετε να ασχοληθούμε;
- Προβολή εικόνων από τα ΓΑΚ. Βλέπουμε τα περιεχόμενα και την ταυτότητα της έκδοσης του βιβλίου.
- Σύντομη παρουσίαση

B. Κατά την ανάγνωση

1η φάση ανάγνωσης (1ο δώρο):

- Ανάγνωση του πρώτου διηγήματος **Θάλασσα**
- Δίνονται τα τεκμήρια σε εικόνες
- Προφορική διερεύνηση της ανταπόκρισης των μαθητών/τριών:
- Ποια συναισθήματα, εντυπώσεις και σκέψεις σας προκαλούν;
- Χωρίζουμε σε ομάδες. Δίνεται το 1ο φύλλο εργασίας.

1ο Φύλλο εργασίας

Προτεινόμενες δραστηριότητες που προάγουν τον λόγο (Δημιουργική Γραφή):

1. Να ξαναγράψετε την επιστολή της μητέρας προς τον ναύτη με ένα χαρμόσυνο μήνυμα χρησιμοποιώντας ως τόπο και χρόνο αυτόν που αναφέρεται στην καρτ ποστάλ.
2. Να αντικαταστήσετε την περιγραφή του καραβιού (μπρίκι) με την περιγραφή του πλοίου της εικόνας.
3. *Με κράζει η θάλασσα*: να σχεδιάσετε ένα θαλασινό ταξίδι χρησιμοποιώντας τα τεκμήρια που εικονίζονται.

- Παρουσίαση στην ολομέλεια των εργασιών των ομάδων. Συζήτηση.

1^η Ατομική εργασία για το σπίτι:

Δήγημα *Κακότυχος*

Ας υποθέσουμε ότι είστε ο αφηγητής: διηγηθείτε μια ιστορία όπου το καράβι σώθηκε χάρη σε έναν Φάρο «με μαγικές ιδιότητες». Εμπνευστείτε από τα τεκμήρια με τα σχέδια Φάρων.

2η φάση ανάγνωσης (2ο δίωρο):

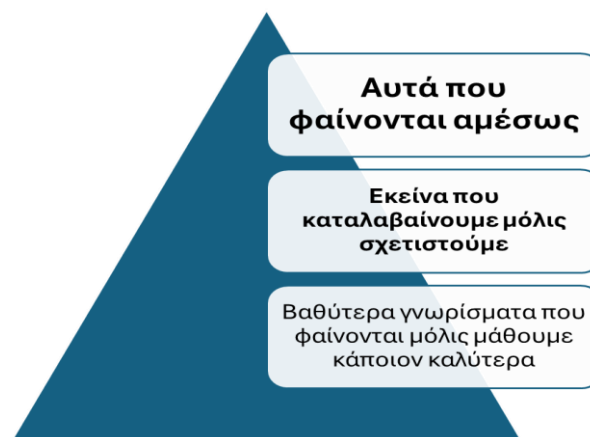
- Παρουσίαση και σχολιασμός των ατομικών εργασιών για το σπίτι.
- Ανάγνωση από μαθητές/τριες επόμενου διηγήματος (*Βιοπαλαιστής*).
- Δίνονται τα τεκμήρια σε εικόνες.
- Προφορική διερεύνηση της ανταπόκρισης των μαθητών/τριών:
  - Ποια συναισθήματα, εντυπώσεις και σκέψεις σας γεννήθηκαν από την ανάγνωση;
- Χωρίζουμε σε ομάδες. Δίνεται το 2ο φύλλο εργασίας.

2ο Φύλλο εργασίας:

Προτεινόμενες δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής:

1. Η «αρχή του παγόβουνου»: Υποθέστε ότι ο ήρωας είναι σαν ένα παγόβουνο (κάποια στοιχεία του χαρακτήρα του/της φαίνονται, κάποια άλλα όχι).

Στη συνέχεια, σχεδιάστε ένα παγόβουνο και στο ορατό μέρος του, εκείνο που είναι πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, γράψτε τα στοιχεία του χαρακτήρα του που είναι ορατά, ενώ στο μέρος του παγόβουνου που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, γράψτε τα στοιχεία του χαρακτήρα που δεν είναι ορατά αλλά που πιστεύετε ότι τον χαρακτηρίζουν, σύμφωνα με το κείμενο.

2. Περιγράψτε ένα από τα παιδιά που απεικονίζονται στην καρτ-ποστάλ με τον τρόπο του παγόβουνου σαν να ήταν ένας ήρωας διηγήματος. Η εικόνα που συνοδεύει το πρόσωπο, μπορεί να αποτελέσει συνθήκη έμπνευσης για τη ζωή και τα ταξίδια του.

- Παρουσίαση στην ολομέλεια των εργασιών των ομάδων. Συζήτηση.

2^η Ατομική εργασία για το σπίτι:

Δήγημα *Η δικαιοσύνη της*

Αφού μελετήσετε την περιγραφή του λιμανιού, από τον ήρωα μετά τη διάσωσή του από το ναυάγιο, να περιγράψετε ένα από τα λιμάνια που απεικονίζονται.

3^η φάση ανάγνωσης (3ο δίωρο):

- Παρουσίαση και σχολιασμός των ατομικών εργασιών για το σπίτι.
- Ανάγνωση από μαθητές/τριες επόμενων διηγημάτων (*Καπετάνισσα, Γοργόνα*).
- Δίνονται τα τεκμήρια σε εικόνες.
- Προφορική διερεύνηση της ανταπόκρισης των μαθητών/τριών:
  - Ποια συναισθήματα, εντυπώσεις και σκέψεις σας γεννήθηκαν από την ανάγνωση; Χωρίζουμε σε ομάδες. Δίνεται το 3ο φύλλο εργασίας.

3ο φύλλο εργασίας

1. Αφού διαβάσετε την *Καπετάνισσα*, να συμπληρώσετε:

Χαρακτήρες: Να καταγράψετε τα χαρακτηριστικά της Καπετάνισσας:

.....

Πλοκή: Τι συμβαίνει, με λίγα λόγια;

.....

Τέλος: Ποια είναι η έκβαση της ιστορίας;

.....

2. Αφού διαβάσετε τη *Γοργόνα*, να συμπληρώσετε:

Χαρακτήρες: Να καταγράψετε τα χαρακτηριστικά της Γοργόνας:

.....

Πλοκή: Τι συμβαίνει, με λίγα λόγια;

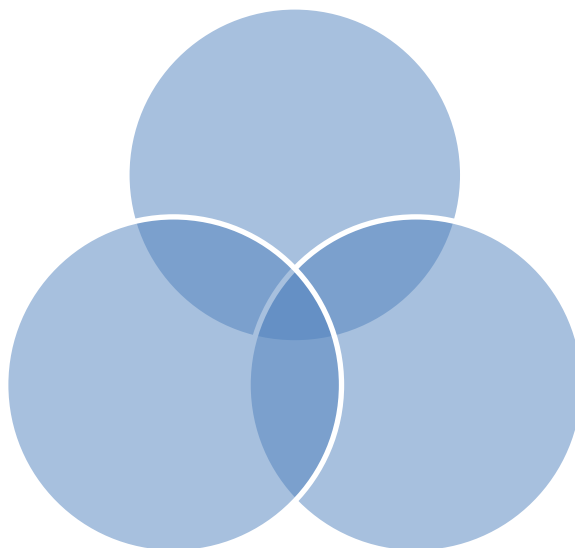
.....

Τέλος: Ποια είναι η έκβαση της ιστορίας;

2. Αφού μελετήσετε τα δελτάρια να συνθέσετε μία παρόμοια ιστορία με πρωταγωνίστρια την αποστολέα των δελταρίων. (Τα κείμενα που είναι γραμμένα πάνω στα Δελτάρια βρίσκονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ).

3^η Ατομική εργασία για το σπίτι:

Να συμπληρώσετε το παρακάτω σχήμα, τοποθετώντας στα σημεία που συναντιούνται οι κύκλοι τα κοινά σημεία ανάμεσα στις τρεις ιστορίες και στον υπόλοιπο χώρο τις διαφορές τους.

Γ. Μετά την ανάγνωση (4ο δίωρο)

Γενική θεώρηση του έργου

1η ώρα. Ερωτήσεις για συζήτηση και αναστοχασμό στην ολομέλεια

1. Ένα από τα γνωρίσματα του βιβλίου είναι η χρήση του φανταστικού - υπερφυσικού στοιχείου. Σε ποια σημεία το συναντάμε και ποιος είναι ο ρόλος του μέσα στο έργο;
2. Σε όλο το έργο βλέπουμε ότι η ζωή των ναυτικών καθορίζεται από συγκεκριμένες συνθήκες. Ποιες είναι αυτές και πού τους οδηγούν;
3. Τα τεκμήρια από τα ΓΑΚ μάς δίνουν τη δυνατότητα να φανταστούμε τη ζωή και τα ταξίδια των ανθρώπων σε παλαιότερες εποχές. Υπάρχει κάτι που μας έκανε εντύπωση;
4. Ποια αφηγηματικά χαρακτηριστικά σάς άρεσαν και ποια όχι; Σας δυσκόλεψε κάτι στην κατανόηση των κειμένων που διαβάσατε και των τεκμηρίων που είδατε;

2η ώρα. Χαράσσω ένα φανταστικό θαλασσινό ταξίδι χρησιμοποιώντας τα τεκμήρια των ΓΑΚ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

Έξι δελτάρια μπορούν να αφηγηθούν την ιστορία μιας γυναίκας; (όχι απαραίτητως με χρονολογική σειρά):

1. Paris 16 Δεκεμβρίου
Αγαπητήν μου Αγγελική

Έλαβον την carte σου. Γράφε μου ενίοτε, θα μου κάμης μεγάλην ευχαρίστησιν. Είμαι απασχολημένη όλην την ημέραν, δια τούτο δεν σου έγραψα αμέσως. Τα σέβη μου εις την μαμά. Χαιρετισμούς εις τον κ.Δ.

Σας φιλώ όλους πολύ-πολύ,
Μαρία

2. Καλκούτα Ινδιών, 7 Σεπτεμβρίου
Αγαπητή μου κυρία

Προ πολλού καιρού ήθελον να σου γράψω αλλά δεν ήξευρα αν ευρίσκεσαι εις Αθήνας ή εις Πάτρας. Βεβαιωθείσα παρά της Τατιανής περί της διαμονής, στέλλω αυτήν την carte όπως ιδής εν μέρος των Ινδιών. Από τη μαμά θα μανθάνεις τα κατ' εμέ. Είμαι πολύ ευτυχής. Παρακαλώ τον θεόν μέχρι τέλους να είμαι καθώς τώρα. Το κλίμα με εδέχθη πολύ καλά. Έχω συντροφιάν πολλάς κυρίας, εν αις δύο Ελληνίδας. Τα αγγλικά σχεδόν τα έμαθα καλά. Τι κάνουν τα μικρά σου; Φύλησε τα μικρά και χαιρετισμούς του συζύγου σου...

Με πολλή αγάπη,

3. 15/28 Αυγούστου 1918
Φιλτάτη κ. Δούκα,

Από το Hout-Pelerin Ελβετίας εις το οποίο ευρισκόμουν, σας στέλλω πολλά φιλιά. Μετ' ολίγας ημέρας θα πάμε εις Jeneve διότι εδώ ήρχισε ψύχρα. Η πρασινάδα, τα ατελείωτα τοπία, της Ελβετίας δεν περιγράφονται, είναι μαγεία! Εντούτοις επιθύμησα το σπιτάκι μου στη χώρα μου και την ησυχία του. Εκουράσθην πολύ με τα διάφορα ταξείδια...
Εις την μαμάν σας κυρίως και εις τον κ. Δούκα,
πολλούς χαιρετισμούς,

4. Αγαπητέ θείε Φαίδων,

Είμεθα όλοι καλά και σε χαιρετούμε. Ήρghσα να σας γράψω ένεκα όπου εδυσκολευούμη να εύρω κατάλληλον κάρτα δια να σας γράψω. Πιστεύω να σας ευχαριστήσω δια την εκλογήν της κάρτας μου. Χαιρετισμούς από όλην μας την οικογένειαν, ιδιαίτέρως από τη μαμά μου.

Με αγάπη,

5. 7 Νοεμβρίου 1935

Αγαπημένη μου Αγγελική,

Σήμερα έχω να σου αναγγείλω ευχάριστα! Ο Γιώργος εσώθη: ο οργανισμός του αντέδρασε. Οι ιατροί ενδιαφέρθησαν πολύ: ο ένας τον λέει figlio (υιόν). Η νοσοκόμος του στολίζει το δωμάτιό του με κεντητά πάλλευκα τραπεζομάνδηλα. Εις όλους είναι συμπαθητικό το παιδί μας. Έχει, ως λέγουν, το κοκκαλάκι της νυχτερίδας. Έχει 29 ημέρας σήμερα εκεί: θα μείνη όμως ακόμη 20. Όλοι σε φιλούμε.

Αδελφικά,

Μαρία

6. Αγαπητή μου Αγγελική,

Έλαβον το αγαπητόν δελτάριόν σου και αναμένω μετά χαράς την επιστολήν σου. Και ημείς, θεία χάριτι, υγιαίνομεν άπαντες και στέλλομεν τας εγκαρδίους ευχάς όπως διέλθετε τας χαρμοσύνους εορτάς του Πάσχα και υμείς ευτυχείς. Το παιδάκι θα βαπτίσωμεν μετά το Πάσχα. Προ ημερών επήρα ευχάς μετά του Τάκη μου εις την εκκλησίαν και από τότε ήρχισα να εξέρχομαι. Φίλησέ μου θερμά τον Χαρίλαον και γλυκά τα παιδάκια.

Όλοι σας ασπαζόμεθα από ψυχής,

ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ...ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΑ ΓΑΚ...

Στην πρώτη διαφάνεια θα βρούμε τους σταθμούς των Ταξιδιών μας.

Παίρνουμε τον Φάκελο με τα υλικά που θα χρειαστούμε. Φτιάχνουμε τη Βαλίτσα μας που θα γεμίσουμε με τα αναμνηστικά μας. Θα κάνουμε 5 ταξίδια στον χρόνο και τον τόπο παρέα με τα *Λόγια της Πλώρης*, παρέα με τα τεκμήρια των ΓΑΚ.

Στο τέλος θα παρουσιάσουμε τη βαλίτσα μας με ό,τι θα έχουμε φτιάξει κατά τη διάρκεια των ταξιδιών μας στην Ολομέλεια της τάξης μας και θα ψηφίσουμε ποια βαλίτσα θα έχει τα πιο όμορφα αναμνηστικά!

(Ξεκινάμε από τη γαλάζια εικόνα)

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Διαβάζουμε τη σκηνή του ναυαγίου από το διήγημα *Ο Κακότυχος*

Φτιάχνουμε έναν Φάρο χρησιμοποιώντας τα σχέδια που θα βρούμε στον Φάκελο, τον σχεδιάζουμε όμορφα και τον τοποθετούμε στον Χάρτη. Θα προλάβουμε πριν πέσει το πλοίο μας στην ξέρα;

Μόλις τελειώσουμε βάζουμε πάνω στην γαλάζια εικόνα το «ξύλινο ομοίωμα» του μικρού Φάρου που θα βρούμε στον φάκελο με τα υλικά μας. Τοποθετούμε την εργασία μας στη Βαλίτσα!

(πράσινη εικόνα)

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Διαβάζω το γράμμα της μητέρας του αφηγητή από το διήγημα *Θάλασσα* και το κείμενο από την καρτ-ποστάλ.

Φτιάχνω μια δική μου καρτ-ποστάλ (ταχυδρομικό δελτάριο) που στέλνει ένα συγγενικό πρόσωπο στον ναύτη, για να του πει ένα ευχάριστο γεγονός. Ας βάλουμε τη φαντασία μας να δουλέψει! Ας στολίσουμε όμορφα την κάρτα μας!

Μόλις τελειώσουμε βάζουμε πάνω στη πράσινη εικόνα το «ξύλινο ομοίωμα» από το καλαμάρι που θα βρούμε στον φάκελο με τα υλικά μας. Τοποθετούμε την εργασία μας στη Βαλίτσα!

(κίτρινη εικόνα)

ΤΑΞΙΔΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Διαβάζω την περιγραφή του πλοίου από το διήγημα *Θάλασσα*.

Ας περιγράψουμε κι εμείς το όμορφο κρουαζιερόπλοιο που θα βρούμε στον φάκελο!

Μόλις τελειώσουμε βάζουμε πάνω στην κίτρινη εικόνα το «ξύλινο ομοίωμα» από το ιστοφόρο караβάκι που θα βρούμε στον φάκελο με τα υλικά μας. Τοποθετούμε την εργασία μας στη Βαλίτσα!

(μωβ εικόνα)

ΤΑΞΙΔΙ ΓΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ (ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ)

Διαβάζω την περιγραφή του βυθού και του επικίνδυνου ψαριού από το διήγημα *Σφουγγαράδες*. Διαβάζω τη σελίδα από το Ναυτικό Ημερολόγιο των ΓΑΚ και βρίσκω τον ναυτικό χάρτη.

Ας υποδυθούμε τους ναυτικούς! Χαράσσουμε ένα ταξίδι στον ναυτικό χάρτη: Από ποια νησιά θα περνούσαμε; Τι θα γράφαμε στο ναυτικό μας Ημερολόγιο; Ας το διακοσμήσουμε!

Μόλις τελειώσουμε βάζουμε πάνω στη μωβ εικόνα το «ξύλινο ομοίωμα» από τη μικρή βαρκούλα που θα βρούμε στον φάκελο με τα υλικά μας. Τοποθετούμε την εργασία μας στη Βαλίτσα!

(κεντρική εικόνα)

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Διαβάζω την περιγραφή της Καπετάνισσας από το ομώνυμο διήγημα. Διαβάζω την περιγραφή της Γοργόνας επίσης από το ομώνυμο διήγημα. Διαβάζω τις καρτ-ποστάλ των ΓΑΚ και προσπαθούμε να φανταστούμε τη γυναίκα που τις έχει γράψει. Ας την περιγράψουμε κι εμείς!

Μόλις τελειώσουμε βάζουμε πάνω στην πολύχρωμη εικόνα το ξύλινο δελφινάκι που θα βρούμε στον φάκελο με τα υλικά μας. Τοποθετούμε την εργασία μας στη Βαλίτσα!

Έχουμε τοποθετήσει όλες τις μινιατούρες πάνω σε όλες τις εικόνες;

Είμαστε έτοιμοι!

Η βαλίτσα μας είναι γεμάτη με όμορφες αναμνήσεις. Ας τις δούμε όλοι και όλες μαζί!